

ZAMONAVIY DUNYODA BOLANING SHAXSIY RIVOJLANISHI MUAMMOLARI

Mavjuda Mahmudovna Nigmatova

Buxoro davlat universiteti Maktabgacha ta'lim kafedrası katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada dolzarb muammolardan biri - zamonaviy voqelikda bolaning shaxsiyatini rivojlantirish nazarda tutilgan. Zamonaviy "murakkab" dunyoning xarakteristikasi, uning rivojlanish tendentsiyalari keltirilgan, ular zamonaviy bolalar shaxsiyatining qulay rivojlanishi uchun xavf tug'diradi. Zamonaviy dunyoda bolaning shaxsiy rivojlanishi uchun qulay shart -sharoitlar yaratish orqali atrof -muhitning salbiy ta'sirini bartaraf etish yo'llari taklif qilingan.

Kalit so'zlar: shaxsiyat, shaxsiy o'zgarish, shaxsiy o'zgarish xavfi, ijtimoiy rivojlanish holati

PERSONAL DEVELOPMENT OF THE CHILD IN THE MODERN WORLD PROBLEMS

ABSTRACT

The article presents one of the urgent problems – the development of the child's personality in modern realities. The characteristic of the modern «difficult» world, tendencies of its development which are represented as risk for favorable development of the personality of modern children is given. The ways of overcoming the negative influence of the environment through the creation of favorable conditions for the personal development of the child in the modern world are proposed.

Keywords: personality, personal transformations, risks of personal transformations, social situation of development.

Zamonaviy dunyo doimo o'zgarib turadi, uning tuzilishi va rivojlanish tendentsiyalarini tushunish bugungi kunda dolzarb va eng muhim vazifadir. Ta'lim sohasida, zamonaviy dunyoning o'ziga xos xususiyatlarini tushunish, uning yosh avlodga ta'sirini baholash, shaxsiy rivojlanish xavfini aniqlash, ta'lim jarayonining to'g'ri strategiyasini tanlash va zarur yordam ko'rsatish uchun zarurdir.

Bugungi kunda zamonaviy dunyo murakkab dunyo ekanligi qabul qilingan. XXI asrda dunyo - bu jahon tartibining murakkab tizimi bo'lib, avvalgisidan tubdan farq qiladi. "Murakkab" zamonaviy dunyoning shakllanishining sabablari va harakat

Murakkab dunyo yangi turdagi odamni, qadriyatlar, g'oyalar va malakalarning murakkab tizimiga ega bo'lishni, zamonaviy sharoitda mavjud bo'la oladigan odamni

talab qiladi. Doimiy o'zgarishlar shaxsiyatning o'zgarishini talab qiladi, chunki u endi odatdagi shakllarda yashay olmaydi, eslab qolgan formulalarni takrorlay olmaydi va eskirgan va berilgan vazifalarni hal qilishga imkon bermaydigan bilimlarni qo'llay olmaydi. Bu murakkab dunyoda faqat murakkab odam o'zini qulay his qila oladi, ya'ni kim biladi, har xil, hatto eng oldindan aytib bo'lmaydigan hayotiy vaziyatlarni qanday engish mumkin.

Bugungi kunda jamiyatda ijtimoiy aloqalar va axloqiy asoslarning buzilishiga olib keladigan juda ko'p muammolar mavjud bo'lib, ular o'z navbatida odamlarning murosasizligi, tajovuzkorligi va achchiqlanishiga olib keladi, shaxsning ichki dunyosini buzadi. Bilim, madaniyat, ishga qiziqish kabi ijtimoiy qadriyatlar yo'qoladi. Va bu qiyin va beqaror davrda barcha ijtimoiy guruhlar himoya va qo'llab -quvvatlashga muhtoj. Birinchidan, bu muammo bolalarga taalluqlidir, chunki bolalar - aholining eng himoyalangan toifasi.

Zamonaviy dunyodagi o'zgarishlar bolalik rivojlanishining yangi ijtimoiy holatini keltirib chiqaradi, yangi imkoniyatlar ochadi, yangi texnologiyalarni joriy qiladi, lekin ayni paytda bolalarning shaxsiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan har xil xavflarni keltirib chiqaradi. Zamonaviy bolalarning shaxsiy o'zgarishi xavfiga muloqot jarayonida buzilishlar, qiymat-semantik sohada, hissiy sohada, ota-ona munosabatlari sohasidagi buzilishlar va boshqalar kiradi. Iltiruvchi kuchlari iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy jarayonlardir. Bu yuqori texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish, jamiyatni axborotlashtirish, ijtimoiy va madaniy inqilob, globallashuv va boshqa o'zgarishlarning namoyon bo'lishi, insoniyat jamiyatida sodir bo'layotgan tizimli inqilob.

Birinchidan, jamiyatda zo'riqishning kuchayishi, nizolarning kuchayishi, ommaviy axborot vositalarining salbiy ta'siri, tajovuzkorlik namoyishi zamonaviy bolalarda bezovtalik, tajovuzkorlik, ziddiyatlarning shakllanishiga, muloqot qobiliyatining buzilishiga olib keladi. Salbiy xulq-atvor modellarining doimiy namoyishi, salbiy qadriyat yo'nalishlarining tarjimai shaxsning qiymat-semantik sohasining deformatsiyasiga, axloqiy g'oyalarning buzilishiga, shafqatsizlik, ekstremizm, vandalizmning zamonaviy inson xatti-harakatining odatiy me'yori sifatida namoyon bo'lishiga olib keladi. Ta'riflanmagan qadriyatlar va shaxsiy ma'nolar tizimi shaxsiy taqdirni belgilashda, bolani madaniy an'analardan, o'zini rivojlantirish, ta'lim, ijodkorlik va axloqiy yo'naltirilgan xatti-harakatlardan ajratishga olib keladi.

Ikkinchidan, bu bolaning ijtimoiylashuvining eng muhim instituti sifatida oiladagi vaziyat va inqirozni yanada kuchaytiradi. To'liq bo'lmagan oilalarning ko'payishi, ajralishlar, baxtsizliklar, oiladagi zo'ravonlik, avlodlararo aloqalarning buzilishi, mahrum bo'lish, ota-ona va oilaviy munosabatlarning nomutanosibligi sharoitida bolaning shaxsiyatini rivojlantirish xavfi shakllanadi. ijtimoiy moslashuv, burilish, sotsializmning normal jarayonining buzilishi, ijtimoiy yetimlikning paydo bo'lishi.

Uchinchidan, ta'lim tashkilotlari, bolalar va yoshlar birlashmalarining tarbiyaviy ishlari etarlicha samarali bo'lmaganda, oila o'z vazifalarini bajara olmasligi, voyaga etmaganlar jinoyatchiligi va deviant xulq -atvorining ko'payishiga olib keladigan antisotsial guruhlar, buzg'unchi va ekstremistik guruhlarining boshlanishiga olib keladi. bolaning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

To'rtinchidan, zamonaviy ta'limdagi muammolar, aniq ta'lim strategiyasining yo'qligi, ta'lim xizmatlarini ko'rsatishda ustuvorlik, ta'lim muassasalarida zamonaviy bolalarni tarbiyalash jarayoni o'z -o'zidan sodir bo'lishiga olib keladi. O'quv jarayoni kognitiv faollik va qiziqishlarni rivojlantirishga yo'naltirilmagan, shuning uchun zamonaviy bolalarda motivatsiya, qiziquvchanlik va ijodkorlik istagi yo'q.

Zamonaviy bolalarning shaxsiy rivojlanishi uchun katta xavflar jamiyatni axborotlashtirish natijasida vujudga keladi. Zamonaviy bolalar, "raqamli" avlod deb ataladigan, Internet ta'siri ostida rivojlanmoqda, ular sotsializatsiya jarayoniga katta ta'sir ko'rsatadi, kattalar va bolalar dunyosi o'rtasida vositachi bo'lib xizmat qiladi. proksimal rivojlanish zonasi. Bolalar raqamli texnologiyalarni asosan o'z -o'zidan va mustaqil ravishda o'zlashtiradilar, kattalar esa bu jarayonni nazorat qilmaydi. Bu shaxsiy o'zgarish xavfini keltirib chiqaradi.

Bolalarning shaxsiy rivojlanish xususiyatlarini o'rganish uchun Chelyabinsk shahridagi 473 -sonli bolalar bog'chasiga boradigan maktabgacha yoshdagi bolalarning ota -onalari o'rtasida so'rovnomma o'tkazildi. Tadqiqot davomida bizni maktabgacha yoshdagi bolalarning qancha vaqt o'ynashi, zamonaviy ommaviy axborot vositalarining tajovuzkorlik va xavotirlik darajasiga ta'siri qiziqirdi.

So'rov natijalariga ko'ra, biz zamonaviy maktabgacha yoshdagi bolalar kompyuterda va Internetda ko'p vaqt o'tkazishini aniqladik. Bolalarning 60% kuniga 4-5 soatdan ko'proq vaqtini smartfon, planshet, kompyuterda o'tkazadi, bu ularning bo'sh vaqtini oladi. Ko'pgina bolalar Internetda multfilmlar, YouTube -da video tomosha qilish va kompyuter o'yinlarini o'ynash vaqtidan oshib ketishdi. Shu bilan birga, faqat 40% ota -onalar o'z farzandlarining kompyuterda vaqtini cheklashga harakat qilishayotganini ta'kidlashgan.

So'rov natijasida ota -onalar smartfon yoki planshetning bolalarning hissiy holatiga salbiy ta'sirini qayd etishdi. O'yinlarga ko'p vaqt ajratadigan maktabgacha yoshdagi bolalarda bezovtalik, tajovuzkorlik va asabiylik darajasi oshadi. Ota -onalar texnik qurilmalar bilan ishlash vaqtini cheklashga harakat qilishganda, bolalar salbiy hissiy reaksiyalarni, qichqiriqni, qattiqqo'llikni, asabiylikni ko'rsatdilar.

Ota -onalar o'rtasida o'tkazilgan so'rov shuni ko'rsatdiki, ular bolalarga etarlicha e'tibor bermaydilar, oilaviy an'analar va umumiy dam olish tizimi o'rnatilmagan. Bolalarning doimo o'z ishlari bilan bandligi ota -onalarning ko'p qismiga to'g'ri keladi, chunki bola chalg'itmaydi, ularga uy ishlarini bajarishga imkon beradi. Bolalar muloqot

qobiliyatini rivojlantirmaydilar, ota -onalar bilan o'zaro munosabatda bo'ladilar, hissiy aloqalar uziladi.

Shunday qilib, so'rov natijalariga ko'ra, biz maktabgacha yoshdagi bolalarda quyidagi shaxsiy deformatsiyalar namoyon bo'lishini aniqladik.

a) bolalarning shaxsiy muloqotda aloqa o'rnata olmasligi, muloqot qilish istagi, shu jumladan oila bilan muloqot sohasidagi buzilishlar;

b) hissiy sohadagi buzilishlar, tajovuzkorlikning namoyon bo'lishi, video kontent, zo'ravonlik namoyishi bo'lgan o'yinlarni ko'rish natijasida tashvishlanish;

v) Internetga qaramlikning shakllanishi-Internetdan haddan tashqari foydalanish, kompyuter o'yinlariga bo'lgan ehtiros, karikaturalar va video materiallarni kechayukunduz tomosha qilishning cheksiz ishtiyoqi.

Bunday sharoitda zamonaviy jamiyat rivojlanishining salbiy oqibatlarini bartaraf etish yo'llarini yaratish, bolalarning shaxsiy rivojlanishi buzilishlarining oldini olish va bartaraf etish strategiyasini izlash zarur bo'ladi. Bolaning shaxsiy rivojlanishining mumkin bo'lgan xavf -xatarlarini o'z vaqtida baholash, bolaning rivojlanishi va tarbiyasida aniqlangan muammolarning oldini olish, bolalar va ularning ota -onalariga yordam va yordam ko'rsatish zarur [2].

Bolalar bilan ishlashda shuni tushunish kerakki, bolalik davrida yuzaga keladigan muammolarga etarlicha e'tibor berilmasligi kelajakda jiddiy va tuzatib bo'lmaydigan yo'qotishlarga, shaxsiyatning buzilishiga, noto'g'ri moslashishga, shaxsning asotsial turini shakllantirishga, qaram xulq -atvorga va boshqalarga olib kelishi mumkin.

REFERENCES

1. Mahmudovna N. M. Improving the preschool education system from the perspective of the age values of children //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2021. – T. 10. – №. 1. – C. 182-185
2. Хасанова Г. К. Classification of Educational Activities and Assessment Classifications: Improvement of Pedagogical Problems //International Journal of Advanced Science and Technology. – 2020. – T. 29. – №. 11s. – C. 1958-1961.
3. Makhmudovna N. M. et al. Language is a Means of Cognition and Communication for Teaching in Education //International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – T. 24. – №. 1. – C. 247-256.
4. Mahmudovna N. M. Reasons for Personal Change of Modern Preschool Children //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T. 10.
5. Makhmudovna N. M. The role of artpedagogy in the growth of new generation //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T. 11.
6. Нигматова М. М., Файзуллаева Ш. Ф. К., Кодирова С. Д. К. Способы эффективного использования методов обучения математике в начальных классах //Academy. – 2020. – №. 3 (54).

7. Нигматова М. М. Формирование и развитие толерантности в семье //Наука и инновации-современные концепции. – 2019. – С. 82-85.
8. Ниязова Г. Д., Нигматова М. М., Хужаева С. С. Современное представление о физиологическом механизме внимания и памяти //Научно-спортивный вестник Урала и Сибири. – 2015. – №. 5. – С. 50-55.
9. Nigmatova M. RAQAMLI O‘YINLAR BOLALARNI O‘QITISH USULI SIFATIDA //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
10. Nigmatova M. РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ НА ЗАНЯТИЯХ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
11. Nigmatova M. M., Sh M. D. ART PEDAGOGY IN MODERN EDUCATION //Проблемы науки. – 2021. – С. 54.
12. Нигматова М. М., Умарова Г. У. ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА НА РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ //Academy. – 2020. – №. 12 (63).
13. Негматова М. М., Курбонова Э. К. К., Курбонова Н. К. К. О качествах современного учителя //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 1 (46).
14. Нигматова М. М. Художественное и эстетическое воспитание детей дошкольного возраста //Вестник магистратуры. – 2019. – С. 44.
15. Нигматова М. М. ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОЙ ЛИЧНОСТИ //ББК 71.0 И74 Редакционная коллегия Ответственный редактор. – 2019. – С. 191.
16. Мирзаева Д. Ш., Мухитова Р. С. К., Уйғуновна И. Қ. Формы сотрудничества с семьями дошкольных образовательных учреждений //Academy. – 2020. – №. 5 (56). – С. 59-61.
17. Mirzaeva, S. D. (2021). Art-pedagogical technology in the development of the fine activity of elder preschool children. *Middle European Scientific Bulletin*, 11.
18. Мирзаева, Дильфуза Шавкатовна, and Зулайксо Бахтиоровна Кенжаева. "Значение использования интерактивных методов в развитии дошкольного образования." *Academy* 5 (56) (2020): 57-59.
19. Nigmatova, M. M., and Mirzayeva D. Sh. "ART PEDAGOGY IN MODERN EDUCATION." *Проблемы науки* (2021): 54.
20. Нигматова М. М., Мирзаева Д. Ш. Коррекционная педагогическая деятельность-процесс, направленный на воспитание и развитие полноценной личности //Academy. – 2019. – №. 11 (50).
21. Mirzayeva S. D. Innovative approaches to Teaching and Upbringing in Pre-School Institutions //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10.

22. Mirzayeva S. D. Innovative approaches to Teaching and Upbringing in Pre-School Institutions //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10.
23. Мирзаева, Д. Ш., & Рахматова, Д. Х. К. (2020). Методы развития речи в процессе развития речи у детей. *Academy*, (6 (57)), 93-94.
24. Мирзаева, Д. Ш. "Деятельность учителя по развитию интереса к учению у учащихся начальных классов." *Сборники конференций НИЦ Социосфера*. No. 32. Vedecko vydavatelske centrum Sociosfera-CZ sro, 2017.
25. Мирзаева Д. Ш., Нуриддинова В. Н. К., Жураева Д. У. К. Современные подходы к использованию инновационных образовательных технологий в повышении эффективности начального образования //Academy. – 2020. – №. 3 (54).
26. Мирзаева, Д. Ш. (2020). Методы использования дидактико-игровых образовательных педагогических технологий в начальных классах. *Academy*, (3 (54)).
27. Мирзаева, Д. Ш. (2019). Внедрение мультимедийных технологий в дошкольное образование. *Научный журнал*, (6 (40)).
28. Хасанова, Гульноз Касымовна. "Педагогические особенности формирования творческой активности учащихся в начальном образовании." *Научный журнал* 6 (40) (2019).
29. Хасанова, Гулноз Косимовна. "Цель использования электронных образовательных ресурсов в системе обучения и образования." *Научный журнал* 6 (40) (2019).
30. Хасанова, Г. К. (2019). Цель использования электронных образовательных ресурсов в системе обучения и образования. *Научный журнал*, (6 (40)).